

İBN GURÂB

(ابن غراب)

Sa'düddin İbrâhîm b. Abdirezzâk
b. Şemsiddin Gurâb el-Mısrî el-Kıbtî
(ö. 808/1406)Sultan Berkuk ve oğlu
Ferec döneminde önemli rol oynamış
bir devlet adamı.

Yaklaşık 779'da (1377-78) İskenderiye'de doğdu. Kıbtî asıllı bir aileye mensuptur. Bu aileden İslâmiyet'i kabul eden ilk şahıs olan dedesi Şemseddin Gurâb İskenderiye nâzırı olarak görev yapmış, daha sonra bu göreve oğlu Abdürrezzâk tayin edilmiştir. İbn Gurâb babası Abdürrezzâk vefat ettiğinde (780/1378) çok küçüktü. Sultan Berkuk'un üstâdüddârı Cemâled-din Mahmûd b. Ali İskenderiye'ye gidince onu himayesine aldı ve Kahire'ye götürdü. Öğrenimi sırasında güzel yazı yazmayı ve Türkçe'yi öğrenen İbn Gurâb, 797'de (1394-95) hâmisî Cemâleddin'in kâtipliğini yapmaya başladı. 798 (1395-96) yılında Cemâleddin'e isnat edilen hıyanet suçuyla Berkuk, Cemâleddin ile beraber onu da hapsedirdi. Sultanın huzurundaki duruşmada hâmisinin aleyhinde tanıklıkta bulunarak cezalandırılmasına sebep olan İbn Gurâb bu sayede sultanın yakın adamları arasına girdi ve nâzırü'd-Divânî'l-müfred tayin edildi. Daha sonra Nâzırü'l-hâs Sa'deddin Ebû'l-Ferec'in görevi de ona verildi (Zilhicce 798/Eylül 1396). Kısa bir süre nâzırü beyti'l-mâl olarak da çalıştı. 800 (1397-98) yılında Şerefeddin ed-Demâmî'nin yerine nâzırü'l-ceyş oldu. Sultan Berkuk, ölümlünden kısa bir süre önce İbn Gurâb'ı veliaht Ferec'in vâsîleri arasında saydı. Berkuk öldüğü zaman İbn Gurâb nâzırü'd-Divânî'l-müfred, nâzırü'l-ceyş ve nâzırü'l-hâs gibi üç önemli görevi yürütüyordu.

İbn Gurâb yeni sultanın reşid olmadığını, ülkeyi vasisiz idare edemeyeceğini ileri süren Emîr Ayrıtmış ve diğer büyük emirlere karşı çıkarak ona destek oldu. Emîr Ayrıtmış ile Emîr Yeşbeg arasındaki mücadelede Yeşbeg'in yanında yer aldı. Yeşbeg mücadeleyi kazanınca İbn Gurâb İskenderiye'de bulunan ağabeyi Fahreddin Mâcîd'i Kahire'ye çağırdı ve bir süre sonra vezir tayin ettirdi. İki kardeş "sâhibü'l-hal ve'l-akd" olarak devletin en önemli işlerini birlikte yürütmeye başladılar. İbn Gurâb, 19 Rebîülâhîr 802'de (19 Aralık 1399) kardeşi Fahreddin ve kayınpederi üstâdüddâr Kutlubeg ile birlikte tutuklanarak mallarına el konuldu. Ancak tutuk-

lular birkaç gün sonra görevlerine iade edildi. 803 (1400-1401) yılında üstâdüddâr tayin edilen İbn Gurâb, bu görevi sırasında Yelboğa ve Şehâbeddin Ahmed gibi nüfuzlu emirler hakkındaki yolsuzluk iddialarının soruşturmasını da yürüttü. Fakat bu yolsuzluklara onun adı da karışınca kardeşiyle birlikte bütün görevlerinden azledildi. Bir süre sonra iki kardeş affedilerek eski görevlerine iade edildi. 804'te (1401-1402) eski görevlerine ilâveten emîrû meclis vazifesi de İbn Gurâb'a verildi. İbn Gurâb 805 (1402) ve 806 (1403-1404) yıllarında birkaç defa bu görevlerinden azledildiyse de tekrar yerine getirildi.

807'de (1404-1405) Emîr Yeşbeg ile Emîr İnal Bay arasındaki mücadelede İbn Gurâb yine Yeşbeg tarafında yer aldı. Sultan Ferec ise İnal Bay'ın tarafını tutuyordu. Yeşbeg mücadeleyi kaybedince azledilen İbn Gurâb kısa bir müddet sonra yeniden sultanın güvenini kazandı. Emîr Yeşbeg ve taraftarı diğer emirlerle sultanın arasını buldu, onların eski işlerine dönmelerini sağladı. İbn Gurâb bu defa kâtibü's-sır olarak görev yapan Fethüddin Fethullah et-Tebrîzî ile uğraşmaya başladı. Bir süre sonra onu hapsedirdi ve görevini de üzerine aldı. 808 Rebîülevvelinde (Ağustos-Eylül 1405) büyük emirlerin Sultan Ferec'den hoşnutsuzluklarının giderek arttığı bir sırada sultanı kendi evinde gözaltına alıp yerine kardeşi Abdülâzîz b. Berkuk'u el-Melikü'l-Mansûr lakabıyla tahta oturttu ve "müdebbirü'l-memâlik" unvanıyla devletin idaresini eline aldı. Ancak bu olayın üzerinden çok geçmeden emirlerin yeni sultandan memnun olmadıklarını ve eski sultanı aradıklarını anlayınca Emîr Yeşbeg ile anlaşarak Ferec'i tekrar tahta çıkardı. Ferec bu ikinci saltanatı döneminde "emîrû mie mukaddemetü elf" rütbesini vererek İbn Gurâb'a çok geniş yetkiler tanıdı. İbn Gurâb sultanın ve ümerânın giydiği resmî başlığı giydi, kılıç kuşandı, kapısında nevbet çalındı. Cemâleddin Ebû'l-Mehâsin, Kerîmüddin el-Kebîr, Cemâleddin Yûsuf el-Bîrî, Abdülbâsîr b. Halîl gibi Memlûk Devleti'nin büyük devlet adamları arasında sayılan İbn Gurâb 19 Ramazan 808'de (10 Mart 1406) vefat etti. Kahire'nin kuzeyindeki çölde bulunan, türbesi Türbetü's-Şeyh Gurâb olarak bilinir. On yıllık siyasî hayatında önemli hizmetlerde bulunan, ancak ülkeyi tek başına yönetmek istediği için eleştirilen İbn Gurâb cömert, hayır ve hasenatı bol bir insandı. Kıtık zamanlarında fakirlere kendi malından yiyecek

dağıtırdı. Yaptırdığı eserler arasında Kahire'deki bir hankah zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Makrîzî, *el-Hıttat*, II, 42, 62-63, 292, 396, 419-420; İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-ğumr*, III, 283, 294, 314-315, 378-379, 383; IV, 28, 107, 112, 120; V, 73-74, 76, 130, 136-137, 199, 202, 220-221, 283, 287-288, 293, 307-310; İbn Tağrıberdî, *el-Menhelü's-şâfi*, I, 104-112; a.mlf., *en-Nücümü'z-zâhire*, XII, 62-64, 104, 119, 171, 182, 251-252, 278-280, 299, 301, 305, 326, 330, 341; Sehâvî, *ed-Đav'ü'l-lâmi*, I, 65-67; Süyûtî, *Hüsnü'l-muħâđara*, II, 235; İbn İyâs, *Bedâ'ü'z-zühûr*, I/2, s. 755; W. M. Brinner, "İbn Ğurâb", *EJ* (ing.), III, 773-774; Abdülmuhammed Rühbahşân, "İbn Ğurâb", *DMBI*, IV, 359-360.

ASRİ ÇUBUKÇU

İBN HABİB el-BAĞDÂDÎ

(bk. MUHAMMED b. HABİB).

İBN HABİB el-HALEBÎ

(ابن حبيب الحلبى)

Ebû Muhammed (Ebû Tâhir)
Bedrüddin el-Hasen b. Ömer
b. el-Hasen b. Ömer
b. Habib ed-Dimaşkı el-Halebî
(ö. 779/1377)

Tarihçi, Şâfiî fakihî, şair ve edip.

10 Şâban 710 (2 Ocak 1311) tarihinde Dimaşk'ta (veya Halep) doğdu. Öğrenimini Dimaşk'ta ve babası Zeynüddin Ömer'in muhtesib olduğu Halep'te tamamladı. Edebiyat ve şiire büyük bir ilgi duyduğu için İbn Nübâte el-Mısrî ile diğer bazı ediplerden ders aldı ve zamanının ileri gelen âlimlerinden hadis dinledi; kendisinden de çeşitli kişiler hadis rivayet etmişlerdir. İlmî seyahatleri sırasında Kahire, İskenderiye, Kudüs ve Halîl'i, hacca gidişlerinde de (733/1333; 739/1339) Hicaz'ın önemli şehirlerini ziyaret etti. Dimaşk, Trablusşam ve Halep'te hocalık yaparak birtakım dinî ve idarî görevlerde bulundu. Öğrencileri arasında Sıbt İbnü'l-Acemî, Ebû'l-Velîd İbnü's-Şihne ve Alâeddin İbn Hatîb en-Nâsırıyye zikredilebilir. Halep Emîri Şerefeddin ile birlikte Suriye'nin başlıca şehirlerini dolaştı; 755'te (1354) Trablusşam'a gitti ve Memlûk Valisi Seyfeddin Mencek en-Nâsırî tarafından iyi karşılandığı için iki yıl kadar burada kaldı. 759'da (1358) Mencek'in vali tayin edildiği Dimaşk'a uğradı; âlimlerin büyük ilgi göstermesi üzerine üç yıl da orada kaldı. Halep'e dönünce kadî nâibi, sır kâtibî nâibi ve inşâ kâtibî olarak görev aldı. Hayatının sonlarına doğru bütün görevlerinden ay-